

Mitől függ a tantárgyi osztályzat?

A szülők az osztályzatok bővületében élnek, ami érthető, hiszen a félévi és az évi végi osztályzat meghatározó jelentőségű a pedagógiai ellenőrző-értékelő tevékenységben.

A nevelő-oktató munka alapidokumentumai azt hangsúlyozzák, hogy „a szorgalmi időben, a tanév során sokféle helyzetben, minden eszközt felhasználva kell ellenőrizni a tanulókat. Teljesítményüket ennek alapján értékeljük... többnyire osztályozás nélkül. A tantárgyi osztályzatok a tantárgyi követelmények elsajátítását minősítik..., s a tantárgyi osztályozásban törekedni kell az *objektivitásra*.” (Általános pedagógiai útmutató, OPI, Bp., 1977. 53–54. old.)

Az objektívítás azonban korántsem könnyű feladat, s az új nevelési és oktatási tervek bevezetése átmeneti bizonytalanságot szült a tanulók minősítésében is. Ezzel egyidőben fokozódott a társadalmi, ezen belül különösen a szülői és a nevelői érzékenység az osztályozással kapcsolatban. Az átmeneti bizonytalanság és a felfokozott érzékenység egyaránt hozzájárult ahhoz, hogy a jelenlegi pedagógiai gyakorlatban sokféle összetevője van a tantárgyi osztályzatoknak, a tanulók értékelésének. Annál inkább meg kell becsülnünk a már elért eredményeket.

Megkérdeztük Hajdú-Bihar megye általános iskolai szakfelügyelőit, hogy tapasztalataik alapján „A pedagógiai gyakorlatban mitől függ a tantárgyi osztályzatok kialakítása?” Mérésekre, vizsgálatokra, személyes látogatásokra alapozott válaszaik tanulságosan rangsorolják az osztályzatok tényleges kritériumait – feltehetően nem csupán egyetlen megyére jellemzően.

Örvendetes, hogy az új nevelési-oktatási dokumentumok követelményeihez mért tanulói teljesítmény, az „alkalmazni képes tudás” a döntő a tanulók értékelésekor. Ez a tényező – tapasztalataink szerint – közel fele részben határozza meg a tantárgyi osztályzatokat, ami kedvező fejlődést mutat a korábbi, a „lexikális tudás”-ra épülő minősítéshez képest.

Bár az úgynevezett „lexikális tudás” – mintegy negyedrészen – a második meghatározó tényező, tehát továbbra is igen jelentős. Tagadhatatlan, hogy megbízható tudásra szükség van, rendszerbe épülő szilárd ismeretek nélkül nem alapozható meg a szocialista személyiség, de nem szabad arról megfeledkezni, hogy az ismeret csak alkotó alkalmazással párosulva járul hozzá az emberformáláshoz.

Harmadikként – megközelítőleg tizennégy százalékban – a szorgalom, a tanórai munkában való részvétel, a munkához és a tantárgyhoz való viszony, a tanuló önmagához viszonyított fejlődése a tantárgyi osztályzatok meghatározója. Mindez valóban kiemelt fontosságú a tanuló megítélésekor, és elsősorban nem a tantárgyi, hanem a szorgalom osztályzatban kellene tükröződnie.

Előfordul – hozzávetőleg öt százalékban –, hogy a tanulók adottságai és családi körülményei is befolyásolják az osztályzatot. Csak akkor lehet ez helyes eljárás, ha a nevelőtestület körültekintő és megalapozott közös állásfoglalása, és a tanuló fejlődésének elősegítése érdekében történik, s nem a nevelő szubjektív elítélő vagy éppen-séggel liberális döntése játszik benne szerepet.

A nevelői szubjektivizmus teljes egészében sohasem kapcsolható ki a minősítő tevékenységből.

Az iskolán kívüli tevékenység is hat az osztályozásra, kiváltképpen a gyűjtő munka és egyéb érdeklődési többletmunka, illetve az iskolán kívüli tevékenység tanórai hasznosítása. Ennek figyelembevétele akkor fontos, ha a tantervi követelmények teljesítésével párosul, és nem szigetelődik el a tananyagtól, nem tereli el a figyelmet a köteleességekről.